

Läs Vecko-Journalens reportage från 1952

"Vem bor var och hur på Dalarö?"

Tidningen med nr. 30 gavs ut 1952 och kostade 75 öre.

Text och bilder är kopierade från tidningen.

Glad Sovjet-parad i Helsingfors (Se rep. Sid. 20-21)

Vem bor var och hur på Dalarö?

Stig Ahlgren:

Den Røde Domprosten

Thyra Öhrvall o. Olav Rebane:

Prinsessan Birgitta går fram

Lars Öhngren:

Sveriges största läkarspalt

Så här såg tidningen ut med reportaget från Dalarö

Läs reportaget på sidorna 2 – 9

DET SOLIGA DALARÖ

Text: BO LAGERCRANTZ

Foto: ARNE NILSSON

Man må tvista om vilken vrå som är bäst i det sommarparadis som heter Stockholms skärgård. Sedan var och en fått sitt tillhåll är ämnet outtömligt. Det är endast Dalarö som, på något sätt alltid hamnar hors concours. Mången ö bland de tiotusen må vara bäst. Dalarö förblir finast -- utan att för den skull nödvändigtvis vara allra bäst. Det är ojämförligt.

Det bör sägas först som sist att den där finheten i varje fall numera knappast är socialt betingad. Den beror mera på en annan rikedom som Dalarö är ensam om. Liksom på så många andra håll finns där naturligtvis friskt vatten, naturskönhet och en bra hamn. Men därtill även ett ombonat och rikt facetterat samhälle av det slag som endast förnåma traditioner skapar. Och det är unikt i Stockholms skärgård, där den möblerade vedboden ofta ansetts räcka till för sommargästens bostadsbehov.

- Dom är ju vana att ha det trångt i sta'n...

Till skillnad från västkustbon har stockholmaren varit asocial i exploaterandet av sin skärgård. Han har skytt sammangyttringen och sökt isoleringen, vilket i och för sig är en förnäm Strindbergsk och Engströmsk tradition. Vad som tillkommit av samhällen på det senaste halvsekklet är blott seglarnas zigenarläger i Sandhamn och 30-talets negerby i Årsta. De gamla tillhållen är övergivna. Norrtälje, Vaxholm och Södertälje är för länge sedan glömda som badorter. Det gamla Furusund sover sin Törnrosasömn i väntan på den nya bron och från konstnärernas en gång så glada

Utö hörs mellan pansargranaternas krevider blott Kar de Mummas stilla lamentationer.

Men Dalarö lever med oförminskad vitalitet. Dalarö som är allra äldst och som ensam representerar en så stor del av sommarskärgårdens historia. Det var dit som 1850-talets pionjärer tog ut steget direkt från de gamla sommarnöjena i Stockholms utkanter - från Djurgårdens villor och från de anrika malmgårdarna. Det var där de knöt den första kontakten med ytterskärgården.

Efter sekler av idogt brunnsdrickande hade man nått fram till det revolutionerande utvärtes bruket av vatten. Det första närmandet skedde givetvis försiktigt och innebar inga djärva språng i blåa böljor. I Dalarö varmbadhus serverades Kreuznacherbad, sodabad och gytjebad efter de balneologiska konsternas alla regler. Men huvudbeståndsdelen var dock friskt havsvatten. Därtill beskådades pittoreska infödingar och naturen kunde man inte heller undgå att lära känna eftersom stärkande promenader ingick i kuren. August Blanche fann nya motiv för sina fosterländska tal som avhölls med glaset i hand på societetshusets veranda, där sällskapslivet florerade i tidsenligt snickarglad miljö och i hägnen av Directionen för Nyta och Nöje.

På 70-talet korn byggnationen igång på allvar sedan ortens lotsar och tullare insett fördelen av att bygga rymliga tvåvåningsvillor med god plats för sommargäster. Och snart kantade stockholmarnas egna än krusidulligare och veranda-försedda chateauer stranden ända från Berghamn långt bortom Krokbyggan.

De befolkades till lika delar av Stockholms skönt klingande societet och av dess judiska patricier som också var tillräckligt kontinentala för att söka vad man kallade Sommerfrische i skärgården. Medan den ena kategorien hugnades med besök av kung Oscar på Drott resulterande i illuminerade festiviteter gästades den andra av allsköns skriftstallar- och målarbohomer, vilka befäst Dalarös ställning i den svenska kulturhistorien. Medan Ernst Josephson målade den mandelögda Jeanette Rubenson på en gassig veranda, målade Zorn naket hull i friska vattenblänk därmed dokumenterande att man på 80-talet redan hade hunnit börja både segla och bada i öppna sjön. I Dalarö slog vår tids friska takter snabbt igenom. Både badsumparna och skötbåtarna á 75 öre timmen, som de kontinentala damerna kallade messinaseglare, representerade där ett snabbt passerat stadium.

Den som helt föll ur ramen var August Strindberg som i en avlägsen fiskarstuga uppgavs syssla med guldmakeri och vivisektion. En laddad revolver låg i varje fall på fönsterbrädan som en varning för närgångna. I Dalarömiljön passade knappast heller Eva Bonniers ståtligt rustika Höganberg ritat av Ragnar Östberg och smyckat med konstnärsförbundarnas tavlor. Det blev norm för sportstugesverige men inte för Dalarö. Där blommar 80-talet alltjämt oberört av den sentida bebyggelsen bortom Schweizerdalen liksom av skinnknutteseglarnas ståhej och av bussarnas dammiga horder.

DALARÖ representerar ensam en stor del av sommarskärgårdens historia och det var härute som Stockholmarna knöt sin första kontakt med ytterskärgården. Ovan spatserar sekelskiftets sommargäster, längst t. v. kommer ett festtåg vid en sommarkarneval Odensvägen fram och på bilden intill ligger skärgårdsbåten klar att ta ombord de sista sommargästerna.

Att kalla direktör Aron Andersons utsökt komponerade sommarställe för Dalarös pärla är ingen överdrift. På en utskjutande udde ligger det gulmålade huset, en svensk herrgård i miniatyr. Vänder Ni sidan får Ni se hur det ser ut inuti.

VÄND!

Inredningen är uttänkt i detalj och består av mest av antikviteter. I matsalen gustavianska stolar, rokokospegel och ostindiskt porslin på väggarna. Vardagsrummet går helt i napoleonstil. I en liten stuga bredvid huvudbyggnaden bor Aron Andersons dotter, fru Maud Holmberg som har inrett sitt hem helt i allmogestil.

*En lampa våt av fotogen som på verandan skiner,
en brokig vas med vit syrén och vita trådgardiner.*

Allt detta som Karl Asplund en gång har skrivit om, har han fått i sin lilla rödmålade stuga ute på Dalarö. På en liten kulle nere emot vattnet i en trädgård, helt skött av naturens hand och utan några ansade gräsmattor ligger det idylliska lilla torpet. Med alla sommarens blommor, bundna till en krans i sitt hår, leker dottern Karin på ängen utanför. Det är sommarkdoft och saltstänk i luften — ett andligt klimat som verkar rätt långt avlägset från de dunkla, dammgömmiga lokalerna hos Bukowskis i Stockholm, där Karl Asplunds vinterjag dväljs bland franska byråer, Zornetsningar och Famille Roseporlin.

I en sådan villa som det fashionabla Stockholm, lät bygga sig som sommarställe på 1800-talet hor bokförläggare Gerhard Bonnier med sin söta fru Peggy och sina två barn Karl-Otto och Eva. Fyra generationer av familjen har tillbringat sina somrar här, det var bokförläggarens farfar, Karl-Otto Bonnier, som lät bygga huset. Här har många gånger både Zorn, Heidenstam och Strindberg varit välkomna gäster.

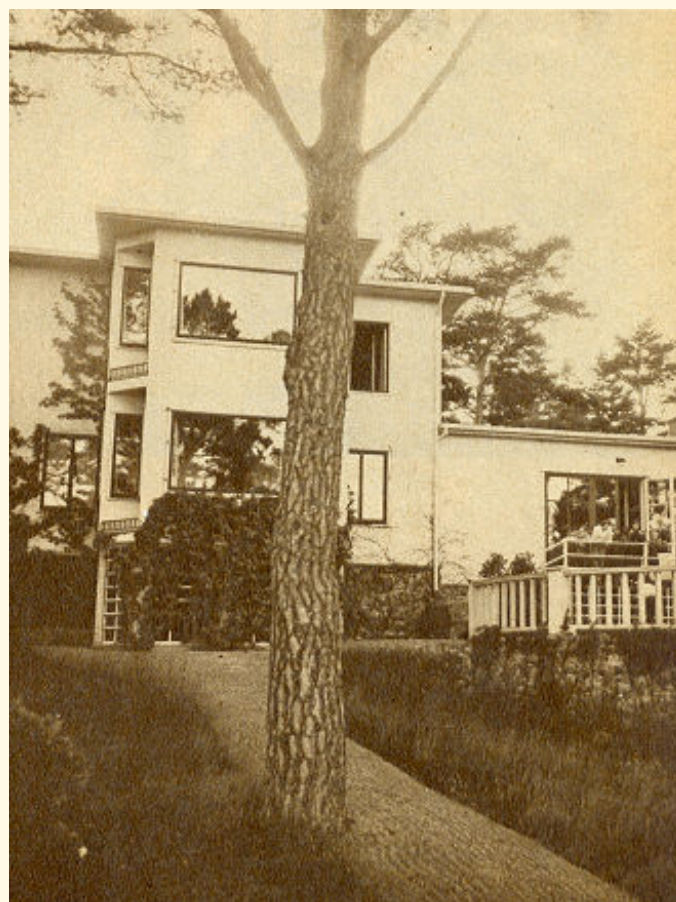

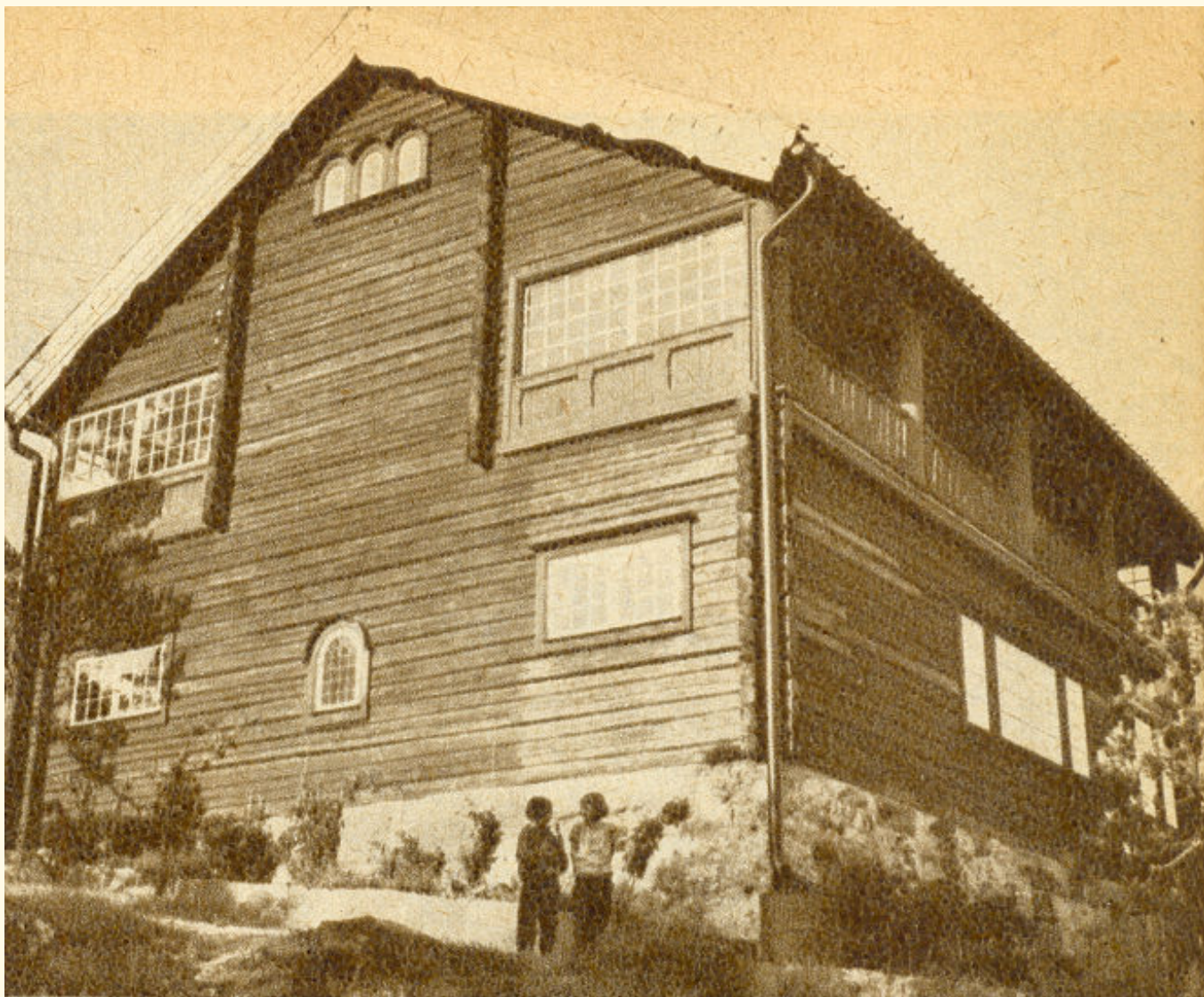

Vid Dalarös vackra och tätt bebyggda huvudväg, Baldersvägen, bor direktören för Carl-Axel Petterssons herrekipering, Gylfe Burdin, med familj. Varje sommar, när de tre flickorna Ingrid, Astrid och Elisabeth har slutat skolan, flyttar man ut till Dalarötomten med de små husen, som alla är på äkta svenskt vis målade i rött och vitt, och ägnar sina sommardagar åt att vila, bada och fiska. Tomten är en skogstomt så man slipper all omsorg med att rensa blomsterängar och sköta bärbuskar och - fruktträd. Nere vid sjön ligger bastun och motorbåten, med vilken man tar sig ut till holmarna i havsbandet och drar upp fisk - hela familjen är road av fiske. På bilden ovan sitter åttaåriga Elisabeth och pratar med pappa - de stora systrarna är inte hemma.

Alldeles nere vid vattnet, där fartygsleden går fram, ligger en stor modern gul villa, där hovjuveleraren Sven Carlman bor med fru och barnrik familj. Just så soligt och ljust som man vill ha det på sommaren får familjen det genom de stora franska fönstren till vardagsrummet. Tre trappsteg leder upp till matsalen från vardagsrummet.

På det högsta berget med den vackraste utsikten ligger ett av Ragnar Östberg ritat hus, där förste sekreteraren i UD Thor Hagen med sin fru Lena bor. Huset som ägs av fru Hagens mor, fru Greta Berg, är byggt i Ornäs-stil med en balkong som sträcker sig längs hela framsidan, Härifrån kan man blicka ner på själva Dalarö med dess gyttor av hus och dess livliga hamn, samtidigt som man ser fastlandets yttersta spets. Inredningen är trevligt gammaldags med breda allmogesängar inbyggda i väggen i sovrummet och en förtjusande alkov helt i bondrokoko i vardagsrummet.

I ett av Dalarös äldsta hus bor direktören för »Gabriela skärp». *Rickard Urvitz* med *fru Kerstin* och tre barn. Huset, som en gång varit ett uppskattat café, ligger mitt inne i samhället, och är byggt någon gång på 1690-talet. Över allt finns minnen från dess tidigare öden. På verandan, som är familjens käraste tillhåll, har en nykär lots ristat sitt och sin älskades namn på en av fönsterrutorna, ett minne från den tid då huset var ett hem för Dalarös lotsar.

Just på gränsen mellan själva Dalarö och dess yttersta spets - SmåDalarö kallad - ligger en nybyggd stuga dit juvelerare Stig Engelbert med familj flyr när sommaren börjar. Ett paradiset för en ensam husmor är detta hus, lättskött och med väl avvägda utrymmen. En kombinerad matsal och vardagsrum och en korridor som leder till olika små sovrum, utgör hela huset. På eftermiddagarna vilar fru Margareta ut tillsammans med sina söner Lars och Peter på den till hälften glastäckta altanen.